

Sprekende Sanskriet in Litouwen?

Door Maseo Timmerman

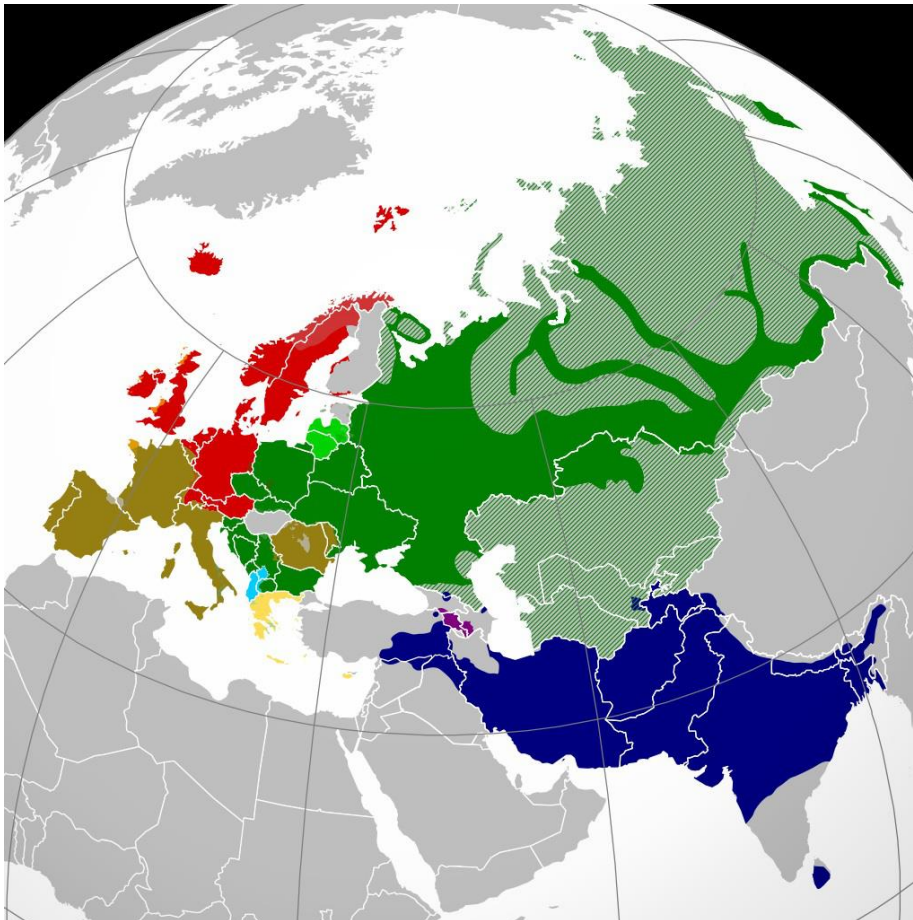
Sanskriet is de klassieke taal van het Hindoeïsme en het Boeddhisme dat duizenden jaren geleden werd gesproken in Zuid-Azië. Litouwen is een land in Oost-Europa waar Litouws wordt gesproken. Wat hebben deze twee dingen met elkaar te maken? Nou, kijk maar eens naar de woorden voor “tand”, “nacht” en “wij zitten”.

Sanskriet: “danta, naktam, sīdama”

Litouws: “dantis, naktis, sėdime”

Waarom lijken ze zo erg op elkaar? Is het Litouws een dochtertaal van het Sanskriet, en als het Hindi? Is dit puur toeval? Of is er wat anders aan de hand?

De gymnasiasten onder ons hebben misschien gemerkt dat deze drie woorden ook terug lijken te komen in het Latijn, namelijk als “dens, nox, sedemus”. Toeval zal het dan zeker niet zijn. Deze talen zijn aan elkaar verwant. Het Latijn, Sanskriet, Litouws en veel meer talen komen van het Proto-Indo-Europees (PIE). De voorbeeldwoorden komen allemaal van de PIE woorden *h₃dónts, *nókʷts en *sédyomos (besteed niet te veel aandacht aan de ingewikkelde spelling). Dit is de vooroudertaal van bijna alle Europese en veel Zuid-Aziatische talen, van het Nederlands en het Portugees tot het Grieks en het Hindi.

Maar als Nederlands ook een Indo-Europese taal is, waarom lijkt het niet net zo veel op het Litouws als het Sanskriet?

Alles wat Indo-Europese talen gemeen hebben komt oorspronkelijk uit het PIE. Dit betekent dat hoe meer een Indo-Europese taal lijkt op het PIE, hoe meer het lijkt op alle andere Indo-Europese talen. Het Sanskriet is een duizenden jaren oude taal. Het werd dus minder lang na het PIE gesproken dan de moderne Indo-Europese talen. In minder tijd kunnen minder veranderingen plaatsvinden, dus lijken oude talen zoals het Latijn of het Sanskriet van nature meer op het PIE.

En het Litouws? Dat is toch een moderne taal?

Dat klopt, maar het Litouws is een hele “conservatieve” taal. Als een taal conservatief is betekent het dat een taal veel heeft bewaard van zijn voorouder. De taal is dus relatief weinig veranderd in de afgelopen eeuwen. Litouwse woorden lijken nog veel op hun PIE voorouders, en daarom ook op woorden uit het Sanskriet.

Toch zijn er grote verschillen in hoe de woorden klinken. Hoe komt dat?

Dat komt door klankveranderingen. In het Proto-Germaans, de voorouder van talen als het Nederlands en het Engels, vond een klankverandering plaats die onder andere elke /p/ en /t/ veranderde in een /f/ en /θ/ (als de Engelse “th”) respectievelijk. Zo is het Latijnse woord “pater” verwant aan het Engelse woord “father”. Later is in het Nederlands de /θ/ veranderd in een /d/, waardoor wij “vader” zeggen in plaats van “father” of “pater”.

Dat is leuk, maar wat heb ik aan deze informatie?

Mocht je een Indo-Europese taal willen leren, kan de kennis die je al hebt van andere Indo-Europese talen goed van pas komen. Je zult verbaasd zijn over hoeveel woorden in deze diverse talen overeen komen. “Een, twee, drie” in het Grieks is “ένα, δύο, τρία” (éna, dýo, tría), “dochter” in het Russisch is “дочь” (doch’), “zoon” in het Litouws is “sūnūs”. En is het je opgevallen dat de drie voorbeeldwoorden aan het begin ook erg lijken op de Nederlandse vertalingen? Het is bijna alsof we allemaal dialecten spreken van dezelfde taal.